

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในแต่ละฉบับมีจุดเน้นในการพัฒนาประเทศไม่เหมือนกัน ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ฉบับปัจจุบัน ที่กำหนดไว้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2554 ความเป็นมาของประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เน้นการเตรียมความพร้อมและปรับตัวสู่สังคมโลกและสังคมภูมิภาค สร้างความร่วมมือแบบหุ้นส่วนการพัฒนาเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และที่สำคัญมากๆ คือ เน้นการสร้างความร่วมมือในการเข้าประชาคมอาเซียน ด้วยการพัฒนาศักยภาพ และเสริมสร้างสถาบันการศึกษาให้มีมาตรฐาน จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เป็นแผนที่กำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศ ซึ่งทางด้านการศึกษาก็มีการกำหนดแผนพัฒนาด้วยเช่นกัน

ดังแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า อุดมศึกษาไทยเป็นแหล่งความรู้ที่ตอบสนองการแก้ไขปัญหาวิกฤติ และชี้้นำการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชาติและท้องถิ่นไทย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแข่งขันได้ในประชาคมอาเซียน โดยผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ มีศักยภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน สามารถทำงานเพื่อดำรงชีพตนเองและเพื่อช่วยเหลือสังคม มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ และมีสุขภาพที่ร่างกายและจิตใจ เน้นใช้กลยุทธ์ผ่านการนำองค์การเชิงรุก รวมทั้งพัฒนาอาจารย์ให้พร้อมอาชีพ และเป็นวิชาชีพที่ยอมรับของสังคม

รัฐบาลให้ความสำคัญกับประชาคมอาเซียน และให้การสนับสนุนในด้านการสร้างความสามัคคีและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดตั้งประชาคม

อาเซียนและส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียภายใต้กรอบความร่วมมือด้านต่างๆ และเตรียมความพร้อมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม” ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 ได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 5 คือ เรื่อง การยกระดับคุณภาพบัณฑิตอย่างก้าวกระโดด เปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ของบัณฑิต เปลี่ยนจากการท่องจำเป็นการวิเคราะห์ เพื่อให้บัณฑิตมีคุณภาพระหว่างทำงานและเก่งความดี โดยเน้นความรับผิดชอบ มีสุขภาวะทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อตนเองและสังคม โดยมีการติดตามประเมินคุณภาพ และพัฒนาบัณฑิตหลังเข้าสู่ตลาดงาน เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพงานในสังคมอาเซียน

นอกจากนั้น ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2554) ซึ่งได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และมาตรการ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล โดยกำหนดกลยุทธ์ พัฒนาสมรรถนะด้านการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยในระดับที่ใช้ในการทำงานได้ และด้านการประกอบวิชาชีพและการทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิตไทย สำหรับมาตรการที่ควรพิจารณาดำเนินการ คือ ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและระบบวัดผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การศึกษาระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนภาษาอังกฤษ รวมทั้งภาษาของประเทศสมาชิกทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนและความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษา และการวิจัยด้านอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษาโดยสนับสนุนการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโลกทัศน์และเปิดโอกาสให้นักศึกษาไทยได้แสดงความสามารถในเวทีระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับอาเซียน รวมถึงกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน กำหนดกลยุทธ์ คือ พัฒนาอาจารย์ให้มีสมรรถนะสากล ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเกี่ยวกับอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพระดับสากล พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพระดับสากล พัฒนาระบบการและการวิจัยสู่ความเป็นเลิศ และพัฒนาระบบอุดมศึกษาแห่งอาเซียน สำหรับมาตรการที่ควรพิจารณาดำเนินการ คือ ส่งเสริมให้สัดส่วนอาจารย์ระดับปริญญาเอกให้สูงขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการโดยเฉพาะในระดับศาสตราจารย์ สร้างเครือข่ายด้านการวิจัยระหว่างศูนย์ความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน ในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับ

ทิศทางการพัฒนาประเทศและทิศทางของอาเซียน สนับสนุนทุนวิจัยระดับปริญญาเอก ทุนพัฒนาอาจารย์ และทุนสนับสนุนเพื่อผลิตงานวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัย ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่งานวิจัยของนักวิชาการไทยและอาเซียน ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติในสาขาที่ประเทศไทยมีความเชี่ยวชาญและเป็นที่ต้องการของตลาดงานในอาเซียน ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นสองภาษา เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ส่งเสริม/สนับสนุน/จัดสรรงบประมาณให้อาจารย์ชาวต่างประเทศที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญสูง มาสอน บรรยาย และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่อุดมศึกษาไทย และ/หรือทำวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานการอุดมศึกษาไทย ส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยและสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียนเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบัน ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นนานาชาติทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตร กิจกรรมทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการสร้างความกลมกลืน (Harmonization) ของการอุดมศึกษาในอาเซียน โดยเฉพาะในด้านคุณภาพและคุณวุฒิการศึกษาผ่านกลไกความร่วมมือระดับอุดมศึกษาที่มีอยู่ เช่น SEAMEO RIHED, AUN, เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน โดยมีกลยุทธ์คือ ส่งเสริมบทบาทความเป็นผู้นำของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เกี่ยวข้องกับสามเสาหลักในประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเสาหลักด้านประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน สร้างความตระหนักในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและบทบาทของอุดมศึกษาไทยในการพัฒนาประชาคมอาเซียนทั้งในด้านบวกและลบ ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน มาตรการที่ควรพิจารณาดำเนินการ คือ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน และความเคลื่อนไหวในการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาในอาเซียนและระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาแก่สถาบันอุดมศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการสร้างความตระหนักในเรื่องเอกลักษณ์ของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมสัมพันธ์ในหมู่ประชาชน ประชาคมอุดมศึกษาและเยาวชนอาเซียน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเตรียมการเพื่อใช้ประโยชน์ และป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายกำลังคนข้ามชาติ เช่น การระบาดของโรค ยาเสพติด และอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น การจัดทำ Mapping สถาบันอุดมศึกษาแกนหลักในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นความต้องการของเขตพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ โดยเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีความเชี่ยวชาญและตอบสนองต่อการพัฒนา

พื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ กับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน ส่งเสริมให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปสอน/วิจัย/ให้บริการวิชาการ/ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่สถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน

นอกจากการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนตามยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยแล้ว การอุดมศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการสร้างปัญญาและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าต้องพัฒนาการอุดมศึกษาให้เจริญ และต้องทำให้การอุดมศึกษาเป็นโครงสร้างพื้นฐานของชาติ มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นสูงที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยมีหน้าที่หลัก 4 ประการ คือ การสอนและผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บทบาทหน้าที่สำคัญของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และพัฒนาประเทศ บุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ สติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ หน้าที่ของมหาวิทยาลัยในการผลิตบัณฑิตจึงไม่เพียงแต่จัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพในทุกๆ ด้าน โดยคุณสมบัติของบัณฑิตในระดับอุดมศึกษา ให้ความรอบรู้ มีความรับผิดชอบ มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ มีประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นผู้ใฝ่รู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรอบคอบ มีการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล เป็นผู้มองการณ์ไกล รู้จักการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้มีใจคอกว้างขวาง ซื่อสัตย์สุจริต และมีความยุติธรรม ดังนั้น การผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ มีความรู้ และคุณธรรม จึงเป็นความคาดหวังที่สำคัญของสังคมที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จ และการที่จะผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะข้างต้นนั้น คณะวิชา และฝ่ายพัฒนาศักยภาพนิสิต จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนานิสิต คือ ทั้งในด้านวิชาการและทักษะชีวิต โดยการจัดประสบการณ์ให้นิสิตได้เรียนรู้ในเรื่องประสบการณ์ชีวิตและจิตสำนึกที่ดีของบัณฑิต ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ในขณะที่ยังเป็นนิสิตอยู่ การทำกิจกรรมของนิสิตในมหาวิทยาลัยจะมีส่วนช่วยให้นิสิตได้เรียนรู้

ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จ ความก้าวหน้าของบัณฑิต และความสำเร็จของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งเป็นแหล่งผลิตบุคลากรที่เป็นผู้นำในสาขาต่างๆ และมีส่วนในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งการแข่งขันในโลกของศตวรรษที่ 21 และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และวิทยาการใหม่ๆ โดยเฉพาะความก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างความตื่นตัวในการพัฒนาศักยภาพของคนในแต่ละประเทศ ตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญยิ่งกว่าทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาศักยภาพของคนเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะได้เป็นผู้นำทางความคิดในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติต่อไป (วรวิมล จิรสุจริตธรรม, 2553: 2) ปัจจัยที่จะช่วยในการพัฒนานักศึกษาให้มีความเป็นผู้นำที่ดี

ของสังคม รู้จักสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การเข้าสังคม มีความรู้ในวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยม เพื่อปฏิบัติตนในสังคมได้ถูกต้อง รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีบุคลิกภาพเหมาะสม รับผิดชอบต่อความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษา ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ความคิด อารมณ์ และความสัมพันธ์ทางสังคม (เสถียร แป้นเหลือ. 2550: 26) การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ คนจึงต้องมีความรู้และทักษะเพื่อการปรับเปลี่ยนตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สภากรรมการดังกล่าวบีบบังคับให้สังคมไทยต้องพัฒนาศักยภาพของคน โดยเร่งสร้างภาวะผู้นำในแต่ละระดับชั้นเพื่อให้คนไทยมีศักยภาพ และยกระดับขีดความสามารถของชุมชนองค์กร และประเทศ (สุรชัย คุ่มสิน. 2546: 18)

การที่สังคมไทยมีจำนวนผู้นำน้อยอาจเป็นเพราะคนไทยมีเจตคติว่า งานผู้นำ คือ งานของคนที่มีตำแหน่งหน้าที่ มีอำนาจฐานะทางสังคมสูง คนธรรมดาไม่สามารถทำอะไรได้ หรือการเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่คนธรรมดาไม่สามารถที่จะเรียนรู้ได้ แต่จากการสำรวจพบว่าไม่จริง การจะเป็นผู้นำต้องประกอบไปด้วยความสามารถและทักษะทุกอย่างที่สามารถระบุได้ และสามารถเรียนรู้ได้ มีผู้นำที่มีความสามารถอยู่มากมายในหมู่ ครู พระ อาสาสมัคร ผู้บริหารจัดการ ข้าราชการ คนที่เป็นผู้นำ คือ คนที่เริ่มต้นจากการเชื่อมั่นในตนเอง และคนที่รู้จักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (วิทยากร เชียงกูร. 2547: 32-33) ซึ่งสอดคล้องกับ จีระ หงส์ลดารมภ์ (2549: ออนไลน์) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำเยาวชน คือ เป็นการเรียนรู้รอบรอบ ให้เด็กได้เรียนรู้ถึงการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในชีวิตจริง และให้โจทย์นำไปคิดต่อ คือ อนาคตของประเทศในอีก 15 ปีข้างหน้า จะเป็นอย่างไร และอีก 15 ปี ข้างหน้า ตัวเราจะเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เด็กได้กำหนดเป้าหมายของตัวเอง นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ คือ การเป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม มีการใฝ่รู้ตลอดเวลา มีวินัย ทำงานเป็นทีม มองอนาคต และมีมารยาทในสังคม รักชาติวัฒนธรรมไทย

ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำมีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างมากในการที่จะทำนุสนิศึกษามีกรอบแนวทางในการปฏิบัติเพื่อที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นผู้นำในอาเซียน รุ่งรังษี วิบูลชัย (2544: 36) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของตัวบ่งชี้ว่า ตัวบ่งชี้จะให้สารสนเทศเป็นองค์รวมอย่างกว้างๆ แต่มีความชัดเจนเพียงพอที่จะใช้ในการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ หรือใช้ในการประเมิน ตัวบ่งชี้มักถูกพัฒนาขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ เพื่อกำกับหรือประเมินระบบการศึกษา ในปัจจุบันนักศึกษามักจะนำตัวบ่งชี้มาใช้เป็นสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา ซึ่ง วันพิณ ผ่องกาย (2553: 32) ได้กล่าวว่า การนำตัวบ่งชี้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา มีดังนี้

1. ใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการวางแผนของรัฐบาล และหน่วยงานงบประมาณ เพื่อจัดลำดับการจัดสรรงบประมาณ การขยายโอกาสทางการศึกษา และคุณภาพการศึกษา

2. ใช้เป็นแนวทางในการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อนำมาแก้ปัญหาทางการศึกษา โดยเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพ ประสิทธิภาพของการดำเนินงานภายในองค์กรในด้านต่างๆ เพื่อการพิจารณาให้การสนับสนุนองค์กรนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง

3. ช่วยลดความซ้ำซ้อนในเรื่องต่างๆ ด้วยการนำมาสรุปเป็นเงื่อนไขที่มีความชัดเจน มีเกณฑ์หรือระดับการวัดที่แน่นอนที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์

4. ช่วยสะท้อนให้เป็นภาพของการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อภายนอก ทั้งในส่วนที่เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งประสิทธิภาพในการติดตามการจัดการศึกษาว่าสามารถดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างไร

วิลาลย์ มาคัม (2549: 31-32) ได้ศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของตัวบ่งชี้จากบุคคลสำคัญต่างๆ และสามารถสรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้มีประโยชน์ ดังนี้

1. ใช้ในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์
2. ใช้ในการวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามต้องการ
3. ใช้ในการกำกับดูแล ประเมิน และการประกันคุณภาพ
4. ใช้ในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ดีที่สุดเพื่อการเทียบเคียง (Benchmarking)

สายสมร ศักดิ์คำดวง (2551: 17) สรุปว่า ตัวบ่งชี้มีประโยชน์ในการใช้เป็น “มาตรฐานหรือไม้บรรทัด” วัดผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง โดยเปรียบเทียบกับมาตรฐาน หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้ทราบผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการแล้วนำไปปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาถึงประโยชน์ของตัวบ่งชี้ นั้น สามารถสรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้มีประโยชน์ในการวัดผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนางาน การกำหนดนโยบายและเป้าหมาย การวางแผน การกำกับดูแล การประเมินผล และการประกันคุณภาพ

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 หลักสูตรในคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เปลี่ยนเป็นหลักสูตรใหม่ในระดับปริญญาตรี ทั้งหมด 4 หลักสูตร ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรใหม่ระดับปริญญาตรี 4 หลักสูตร คือ หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำนันทนาการ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย และหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มีนิสิตรวมทั้งหมดตลอดทั้ง 4 ชั้นปี มีจำนวนประมาณ 1,500 คน และนิสิตทุกคนที่เรียนอยู่ในชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 2 จะต้องออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ยกเว้นหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา ที่ต้องออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน) เมื่อนิสิตเรียนอยู่ในชั้นปีที่ 5 ซึ่งเป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตลอดทั้งปีการศึกษา และจากแบบสอบถามนายจ้างของบัณฑิต (งานประกันคุณภาพการศึกษา คณะ

พลศึกษา. 2553) เรื่องภาวะผู้นำของบัณฑิต พบว่า นิสิตจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับภาวะผู้นำ บทบาทของผู้นำ ศิลปะการสื่อสาร การสื่อสารภาษาต่างประเทศ ตลอดจนการทำงานเป็นทีม

ในสังคมปัจจุบันนิสิตเข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมน้อยลง อาจด้วยสาเหตุด้านสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และค่านิยม นิสิตส่วนใหญ่มีความสนใจในการทำกิจกรรมน้อยลง ไม่เห็นคุณค่าหรือความสำคัญของการทำกิจกรรม ทั้งในแง่การพัฒนาตนเอง หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม หรือนิสิตบางส่วนที่ทำกิจกรรมก็ยังคงขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดประสบการณ์ ขาดอุดมการณ์ และขาดภาวะผู้นำในการทำงาน ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นในรูปแบบเดิมๆ ขาดความคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมที่เป็นรูปแบบใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน อีกทั้งเมื่อนิสิตจบการศึกษาเป็นบัณฑิต และออกไปทำงานในองค์กรต่างๆ ก็พบว่า บัณฑิตมีจุดบกพร่องในด้านต่างๆ เช่น ความนับถือและเกรงใจผู้อื่น มีความบกพร่องในจริยธรรม มุ่งหวังแต่ประโยชน์ส่วนตน ขาดความอดทน ขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่มีความรับผิดชอบ และขาดภาวะผู้นำ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. 2553)

พิษณุ อภิธมาจารย์โยธิน (2548) กล่าวว่า นักวิชาการอุดมศึกษาได้ศึกษางานของกิจการนิสิต นักศึกษาที่มีต่อนิสิตนักศึกษา 4 ประการ คือ 1) นิสิตนักศึกษารู้จักรักษา ดำรงไว้ ถวายทอด และพัฒนา ศิลปวัฒนธรรม 2) นิสิตนักศึกษาได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านต่างๆ เพื่อการเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ 3) ทำให้นิสิตนักศึกษาเป็นพลเมืองที่ดีมีความรับผิดชอบต่อสังคม 4) เป็นการฝึกทักษะการเป็น "ผู้นำ" กิจกรรมนิสิตนักศึกษา เป็นกระบวนการทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่ทำให้ นิสิตนักศึกษาเกิดการเรียนรู้ โดยการลงมือปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการนี้ทำให้นิสิตนักศึกษามีประสบการณ์และสามารถลงมือปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จได้ กิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีส่วนช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้แสดงความสามารถ การตัดสินใจ การทำงาน การปรับปรุงพัฒนาบุคลิกภาพ และรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในสังคม ซึ่งนับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา เพื่อให้มีประสบการณ์ด้านต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ลักษณะที่เอื้อต่อการทำงานของนิสิตนักศึกษาเมื่อจบการศึกษาในอนาคต

ดังนั้น มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแหล่งผลิตบัณฑิต และควรผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพในการออกมารับใช้สังคม และพร้อมสำหรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งบัณฑิตคณะพลศึกษาทุกหลักสูตร ทุกวิชาเอกต้องทำงานกับคน ต้องสอนหรือแนะนำ นักเรียน เยาวชน และประชาชน ทั้งในด้าน พลศึกษา สุขภาพ การออกกำลังกาย กีฬา และการสาธารณสุข ตามโรงเรียน สถานออกกำลังกาย สถานประกอบการ และชุมชนต่างๆ บัณฑิตจึงต้องมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ ด้านภาษาการสื่อสาร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านการเป็นผู้นำ ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงต้องมีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำแก่นิสิตทุกคนด้วย จึงทำให้ผู้วิจัย

ซึ่งเป็นผู้บริหารคณะพลศึกษาเห็นความสำคัญในการพัฒนาตัวเองซึ่งภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินผลภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา และในขณะเดียวกันก็จะเป็นตัวเร่งให้เกิดการสร้างระบบพัฒนานิสิตให้มีความพร้อมมากที่สุดสำหรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในอนาคตอันใกล้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาตัวเองซึ่งภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรในขั้นสำรวจความคิดเห็น และสัมภาษณ์ ถึงสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตัวเองซึ่งภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ประจำคณะพลศึกษา อาจารย์ฝ่ายพัฒนาศักยภาพนิสิต อาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านประชาคมอาเซียน

ขั้นตอนที่ 2 ประชากรในขั้นการพัฒนาตัวเองซึ่งภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำในสถาบันอุดมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านประชาคมอาเซียน ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และอาจารย์ประจำคณะพลศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ประชากรในขั้นตรวจสอบความเหมาะสมและความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตัวเองซึ่งภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 3 ทุกหลักสูตร คณะพลศึกษา จำนวน 367 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในขั้นสำรวจความคิดเห็น และสัมภาษณ์ ถึงสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตัวเองซึ่งภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ประจำคณะพลศึกษา อาจารย์ฝ่ายพัฒนาศักยภาพนิสิต อาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านประชาคมอาเซียน จำนวน 18 คน

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มตัวอย่างในขั้นการพัฒนาตัวเองซึ่งภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำ ด้านประชาคมอาเซียน ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และอาจารย์ประจำคณะพลศึกษา จำนวน 22 คน

ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มตัวอย่างในขั้นตรวจสอบความเหมาะสมและความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 3 ทุกหลักสูตรของคณะพลศึกษา จำนวน 316 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ตัวบ่งชี้ หมายถึง เครื่องมือ หรือมาตรวัดที่บ่งบอก หรือสะท้อนลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษา หรือต้องการจะวัด หรือเป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงลักษณะของระบบการดำเนินการ เป็นข้อมูล ที่ชี้ถึงสภาวะการณ์ลักษณะใดลักษณะหนึ่งในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง และเป็นเครื่องมือจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาให้นิสิตคณะพลศึกษามีความพร้อมในการมีภาวะผู้นำสู่อาเซียน

ภาวะผู้นำนิสิตคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายถึง ภาวะผู้นำที่ นิสิตจำเป็นต้องมีในการเข้าสู่ประชาคม ด้านองค์ประกอบหลัก ด้านบทบาทความเป็นพลเมืองอาเซียน ด้านพิสัยภาวะผู้นำ ด้านการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และด้าน คุณสมบัติของนิสิตคณะพลศึกษา

ด้านบทบาทความเป็นพลเมืองอาเซียน หมายถึง การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ที่พึงประสงค์เกี่ยวกับ ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน กลไกขับเคลื่อนการทำงานของอาเซียน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอาเซียน และประเทศอื่นๆ ผลกระทบของประชาคมอาเซียนต่อประเทศไทย และปัจจัยเสริมความสุขของคนในอาเซียน

ด้านพิสัยภาวะผู้นำ หมายถึง การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ที่ พึงประสงค์เกี่ยวกับ ทักษะพื้นฐานภาวะผู้นำ ทักษะสำคัญของผู้นำ และการพัฒนาผู้นำกับการเปลี่ยนแปลง

ด้านการสื่อสาร หมายถึง การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับ ความเป็นเลิศทางการสื่อสาร การสื่อสารด้วยภาษาไทย การสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ การสื่อสารด้วยภาษาประเทศอาเซียน และการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านการทำงานเป็นทีม หมายถึง การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ พึงประสงค์เกี่ยวกับ กลยุทธ์การทำงานเป็นทีม กรอบแนวคิดในการทำงานเป็นทีม และการสร้างและ พัฒนาทีมงาน

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ ที่พึงประสงค์เกี่ยวกับ ประโยชน์ความจำเป็นของการมีคุณธรรมและจริยธรรม การส่งเสริมและพัฒนา คุณธรรมและจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยหลักคุณธรรมและจริยธรรม

ด้านคุณสมบัติของนิสิตคณะพลศึกษา หมายถึง การศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ที่พึงประสงค์เกี่ยวกับ หลักสูตร และคุณลักษณะเฉพาะของนิสิตคณะพลศึกษา

นิสิตคณะพลศึกษา หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 3 คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 6 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาพลศึกษา สาขาวิชาสุขศึกษา สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา สาขาวิชาผู้นำนันทนาการ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย และสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์

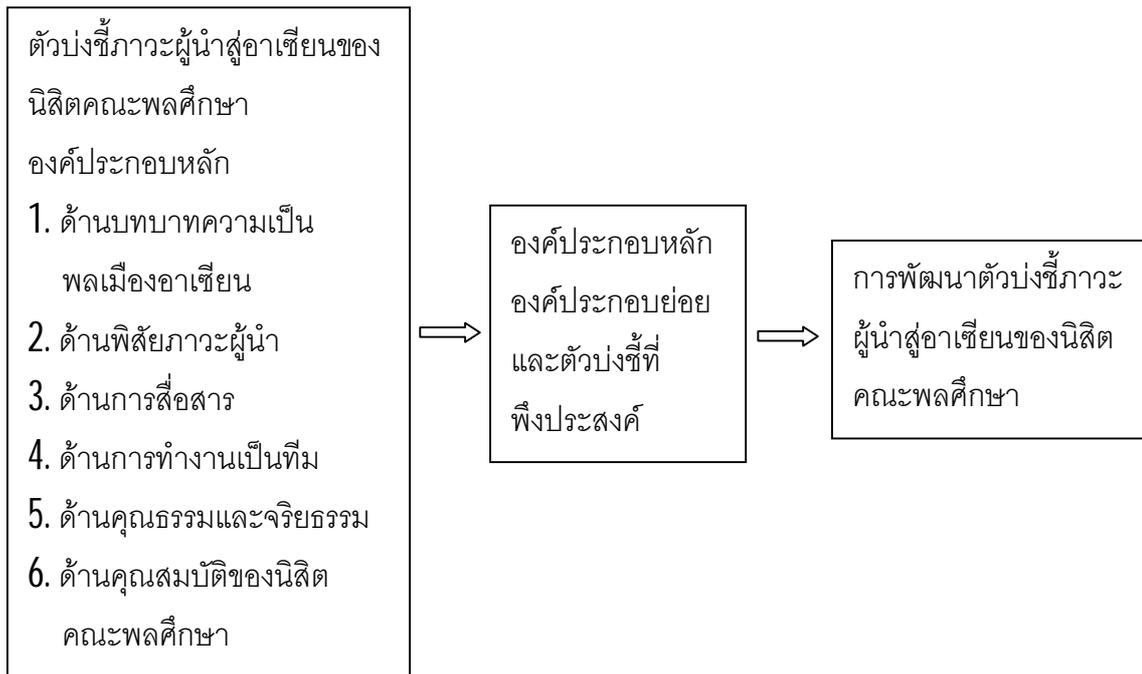
ประชาคมอาเซียน หมายถึง การรวมตัวของประเทศสมาชิกอาเซียน ประกอบด้วย 10 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย มาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา บรูไนดารุสซาลาม และราชอาณาจักรไทย ประชาชนในประเทศสมาชิกอาเซียน ต้องตระหนักและเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ประชาชนควรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภาษาอาเซียน การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี และการพัฒนากรอบมาตรฐานวิชาชีพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการวิจัยนี้ทำให้ได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา
2. เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีคุณลักษณะ และทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ เช่น สโตกคิลล์ (Stogdill) คอตเตอร์ (Kotter) นอลท์ (Nolte) ยูคส์ (Yukl) และฟิลด์เลอร์ (Fieldler) นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารข้อมูลด้านประชาคมอาเซียน และศึกษาถึงความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำสู่อาเซียนของนิสิตคณะพลศึกษา ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย